



Disputatio juridica inauguralis de usuris

<https://hdl.handle.net/1874/340696>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
USURIS,

QUAM
DEO TER OPT. MAXIMO PRÆSIDE
Ex auctoritate Magnifici D. Rectoris,
D. JOHANNIS van MUYDEN,

Jur. Utr. Doct., ejusdemque Facultatis in Illustri hac Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii, Dignissimi

NEC NON

Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissima
Facultatis JURIDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE honoribus, & Privilegiis
ritè, ac legitimè consequendis.

Publicæ Eruditorum censura submittit

CHRISTOPHORUS BERNARDUS HERTLEIF,

Monasteriensis Westphalus.

Ad diem Junij horâ locoque solitis.



TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc LXXXVII.

REVERENDISSIMIS
PER ILLUSTRIBUS DOMI-
NIS DOMINIS DECANO SE-
NIORI CÆTERISQUE SUM-
MÆ CATHEDRALIS ECCLE-
SIÆ DIVI PAULI MONASTE-
RIENSIS CANONICIS DOMI-
NIS MEIS GRATIOSISSIMIS.

*Hanc Inauguralem disputationem
cum devotissima sui suorumque
commendatione*

D. D. Offert dedicat con-
secrat

C. B. HERTLEIF.

Auctor.

Reverendissimi per Illustres
Dni. Dni. Decanus Senior cæteri-
que summæ Cathedralis Ecclesiæ
divi Pauli Monasteriensis Canoni-
ci Domini mei gratiosissimi.



Vi conatum meorum in Juris Civilis studio primitias dedicarem non diu multumque mihi fuit Circumspiciendum, quorum enim memoria se mihi offerre poterat citius, quam illorum, quorum perpetua salute & incolumitate, quotidie Deum Immortalem precibus meis invicem, ipsa me jubet pietas. Tantus favor vester & benignitas in pie defunctum patrem meum quæ fluminum instar exuberantium majoribus rivis sese in me effundet ut novam subinde materiam propitio Numine sim habiturus Reverendiss. nominibus Vestris Immortales agendi gratias. Quamobrem quicquid divino adjutus auxilio in optimarum artium hocque Juris prudentiæ studio hætenus sum aucupatus atque venatus, id Omne, Reverend. Illustres. dignitatibus vestris submissa mente offero nolo virtutes vestras generosi animi dexteritatem & curam pro Ecclesia Cathedrali stillo meo extollere, quis enim favius in enarrandis laudibus

*vestris militaretur, aut Tullianam indulgeret elo-
quentiam, dignitatibus vestris demum dignam rogo
saltem ut hocce Munusculum levidense gratiosa fron-
te respicere ut me atque studia mea perenni favore ac
gratia vestra Complecti dignemini Deus T. O. M.
semper Incolumes sospitesque præservet*

Reverendissimorum per Illustrium
Dominorum Dominorum Deca-
ni Seniori ceterorumque summe
Cathedralis Ecclesiæ divi Pau-
li Monasteriensis Canonorum
dominorum meorum gratiosissi-
morum

Devotissima fide

Additissimus Cliens

C. B. HERTLEIF,

AUCT.

In Nomine Dn. Nostri Jesu Christi.

T H E S I S I.



Vocis igitur Cognitione quod plerumque fieri solet ut auspiciemur, vox usurae igitur ab *utendo* dicta Latinis usum significat, unde usura lucis temporis, vitae, nil aliud fere significat, quam rerum istarum usum, aut factum est, ut vulgo pro usus pretio vel mercede accipiuntur usurae Wesenb. *de usur. n. i.* quasi ipsa pecunia locata, & ejus locationis nomine merces aliqua petatur *Duar. de usur. l. i. §. 1. in fin.* quibus apprime congruit quod dicit. *Isidor. l. 5. originum Cap. 25.*, usuram esse nuncupatam ab usque æris crediti & Varro lib. 4. de lingulat. usuram impedium appellat quæ cum ad sortem accedit ex usu usura dicta est.

I I.

Post Cognitionem nominis sequitur cognitio rei quæ fit mediante definitione, quam doctores initium omnis disputationis dicere solent, usuram igitur cum communi doctorum schola definimus & describimus, quod sit certa quantitasforti seu quantitati principaliter debitæ accedens, præstanda in re ejusdem generis. *l. 32. §. l. fin. C. de usur. Heig. p. 2. q. 1. n. 141.*

I I I.

Petraçtata definitione sequitur divisio dividitur ergo usura in lucratoriam punitoriam & compensatoriam, usura lucratoria dicitur, lucrum illud, quod quasi ex pacto mutui accipit nullo alio titulo, quam quod alteri mutuum dederit, punitoria dicitur lucrum illud quod quasi accipit ex pacto in pœnam non servantis promissa. v. g. Si quis mutuet 100. flor. ita tamen ut intra annum eos restituat sin minus pro pœna exsolvat 5. flore. Compensatoria usura pervenit ex pacto, quod initum est de solvendo aliqua re ratione damni emergentis, lucris cessantis, periculi suscepti vel laboris aut expensarum,

quæ probabiliter creduntur futuræ in recuperando mutuo his itaque suppositis.

Quæritur 1mo an usuræ lucratoriæ sint prohibitiæ Affirmativa est amplectenda, ut probatur ex jure divino, Psalmo .15. ubi dicitur, cum qui pecuniam suam non dederit ad usuram habitaturum in monte domini, & Lucæ c. 6. habetur, benefacite & mutuum date nihil inde sperantes, quibus respondent Jura Canonica ut pro hæretico habeant eum, qui pertinaciter affirmare præsumit, exercere usuras non esse peccatum Clement. rat. §. ult. de usur.

Quæritur 2do an usuræ punitoriæ sint prohibitiæ &c. cæteris paribus quod non, quia debitor qui est in mora peccat contra justiciam retinendo alienum seu alteri debitum ac perinde dignus est pœna, consequenter, rationabiliter in pactum deduci potest, ubi aliter in termino ei præfixo mutuum datum non restituerit, *l. magnum C. de contrab. vel commit. Stipular. lessius. de F. & F. C. 20. dub. 20. n. 128.* dixi notanter cæteris paribus, quia ad hoc ut usuræ punitoriæ exigi possint, requiruntur quatuor conditiones, quorum prima est ut non imponatur pœna in fraudem usurarum, ita videlicet ut pœna propter lucrum ratione mutui detur, sed imponatur quia interesse mutuanti, vel quia in eo termino habere vult, sive deinde intersit sive non; eo tamen ipso quod mutuarius contra mutuantis utilitatem ultra terminum ei præfixum rem mutuam retinet, injuriam ipsi facit, ob quam de ejus consensu pœna moderata statui potest. secunda est quod ex parte mutuatrii, verè culpa interveniat, ibi pœnæ locus esse non potest, cum pœnæ imponantur delinquentibus. tertia ut pœna sit moderata secundum modum culpæ quia pœnæ delictis debent esse commensurata, *l. 7. de pignor.* Quarta ut mora sit notabilis, nam tempus restituendi mutui præfigeretur ut unus aut alter dies ultra terminum ei præfixum laberetur, tantus rigor pœnæ incurrendæ tam facile observari non potest *less. loc. cit.*

Quæritur præterea an usuræ compensatoriæ sint prohibitiæ &c. quod non quia usuras quas mutuans exegit, non recipit ex eo mutuum, datum sed ideo quia alias damnum pateretur, aut lucrum perderet ex beneficio, quod alteri præstitit, nemo autem alteri cum suo notabili damno subvenire tenetur, sed hoc tamen ut respectu damni

damni emergentis aliquod ultra sortem exigi possit quatuor requisita intervenire debent quorum primum est ut mutuum sine causa damni sine isto mutuo damnus non eveniret.

Secundum est ut mutuans mutuatarium admoneat de damno emergente, quia si mutuatarius hoc sciret forte cum tanto onere mutuum non acciperet.

Tertium est ut mutuans mutuatarium non cogat pacisci de periculo damni potius quam de damno sed relinquat ejus arbitrio an mutuantem indemnem servare an vero pro periculo seu incerto damno aliquid certi promittere velit.

Quartum ut si in pactum deducatur id quod ratione damni emergentis præstandum est quia secluso pacto mutuatarius ad hoc præstandum non obligaretur nisi fuisset in mora secundo Inferitur licitum esse pacisci de lucro cessante modo sequentes Conditiones interveniant Primo lucrum habeatur inspe certa vel summum probabili; 2. Ut lucrum solum exigatur, quantum revera futurum speratur, deductis Impensis & sustinendis cum sui fastidio periculis & laboribus ac proinde minoris illud æstimare debeo, quam si defacto illud haberet. 3. Ut mutuatarius de illo lucro cessante moneatur & de super pactum fiat. 4. Ut illa mutatio sit causa lucris cessantis & si pecuniam destinatam negationi vel emptioni rei frugiferæ V. G. census agri subtraham, & tibi mutuum, consequenter spem illius lucris amittam ita *less. dict. loc. dub. II. n. 87.* Inferitur tertio ratione sortis periculi licitum est aliquid ultra sortem exigere quia quando quis ingratiam alterius periculo se subjicit hoc pretio est æstimabile *l. in Civitate de usuris* nisi postea periculum vel potius damnus quod probabiliter timeri debet, non eveniat, quia sufficit potuisse evenire secundum probabilem *rex. in civitat. de usuris.*

I V.

Notandum denique quod aliquæ usuræ quamvis non promissæ præstantur, punitoriæ ut in contractibus bonæ fidei quando quantitas, subest sive mora fiat insolvens *l. 33. §. 2. b. r. l. 2. C. b.* sive alter in suum usum converterit pecuniam contra fidem contractus, *l. 2. §. 1. de usur. l. 60. pro socio l. 10. §. 3. memd. in contractus Bonæ fidei compensatoriæ non nisi promissæ debentur l. 5. C. de pact. inst. empt. & vend. cass. capall. de usur. q. 83.*

V. In

V.

In contractibus stricti juris nullę usurę debentur nisi promissę, *l. 3. c. h.* & ne punitorię etiam post litis contestationem, *l. 38. §. 7. h. l. 3. C. cod. Bachov. th. 3. in fin. Zoel. n. 30. h.* excipitur imo actio ex testamento qua & legata & fidei commissa petuntur quę licet stricti Juris sit propter favorem tamen ultimę voluntatis quoad præstationem usurarum, fructuum ex mora cum judiciis bonę fidei Convenit *l. 34. h. l. 48. de legat. 7. l. 1. c. de usur. & fruct. leg. excep. 2.* fiscus cui omnibus contractibus ob moram usurę debentur *l. 17. §. 5. l. 43. Wief. h. th. 11.* Tertio actio rei judicatę in qua ipso Jure ex mora debentur usurę *l. 2. C. de usur. Rei judicat.*

V I.

Veniunt ergo etiam usurę, vel ex stipulatione, five conventionione, conventio est pactum vel stipulatio, conventio nomen generale est, in bonę fidei judiciis ex pacto debentur usurę tam directis quam contrariis, si id in continenti, hoc est si initio & ingressu contractus, vel antequam ad alia negotia quis divertit, adjiciatur *l. 24. §. fin.* ibi si tamen ab initio de usuris præstandis convenit, lex contractus servabitur *l. publica merita 26. §. 1. ff. de posit. l. com. quidem 27. §. ex locato ff. de usuris* in contractibus stricti Juris aliter se res habet, in his enim sine stipulatione usurę pecunię creditę ex pacto etiam in continenti adjecto non debentur. *l. titius 24.* ibi pecunię quidem creditę usuras nisi instipulationem deductas non deberi. *ff. p. 21.*

V I I.

Dixi usuras pecunię creditę ex pacto etiam in continenti adjecto Regulariter, non deberi nam aliud in frumento tritico hordeo vino oleo ex similibus rebus mensura constantibus obtinet in quibus mutuo datis etiam ex nudo pacto usurę debentur *l. 12. C. de usur.* sed differentię ratio hæc est quod pecunię sit publica & perpetua æstimatio & una ac eadem potestas, & esse debeat, nec ejus valor & æstimatio ad cuius placitum mutari possit. *l. 1. in verb. cuius publica ac perpetua æstimatio est forma puplica percussa ff. de contr. empt.* at frumenti hordei cæterarumque rerum mensura constantium æstimatio constans ac perpetua non est, sed pretia harum rerum subinde mutantur locis ac temporibus
varie-

varietatem adferentibus paulus in *l. pretia rerum 63. ff. ad l. falcid.*
 ubi dicit non nullam pretio varietatem loca temporaque adfe-
 runt in hisce itaque speciebus ideo diversum jus est introductum
 ob incertitudinem & diversitatem pretii, sunt etiam casus, inqui-
 bus ex pacto nudo dantur usurae sic Civitatibus hoc fit in favo-
 rem reipubl. item Argentariis ob ingens studium quod circa pu-
 blicos contractus adhibent, item; à pecunia Trajectitia permissum
 est ob periculum creditoris quod in se suscipit compensandum quam-
 vis extra praedictos casus, peti usurae ex pacto nudo non possunt
 tamen si solutae fuerint repeti non possunt, nec in sortem compu-
 tari *l. 3. C. de usur.* licet autem quis easdem plures annos solverit,
 eas tamen in posterum praestare non cogitur *l. 28. C. de pact. l. 7.*
c. b. Si constat nullam stipulationem intercessisse si vero dubite-
 tur utrum stipulatio praecesserit diuturna praestatio saltem praes-
 tationem justae & solemnem obligationis inducit *l. 6. prin. b. Zoes.*
b. t. n. 36. praestatur usura ratione quantitatis *l. 3. §. ult. h. l. 6. §.*
1. C. de secund. nupt. & quidem in eodem genere quod si alterius
 sit generis, non est proprie loquendo usura sed est aliquod pro-
 missum aut datum loco usurae, *l. 14. l. 16. C. b.* notabis hic circa
 merces à mercatoribus venditas, distinge, an tempus exsolvendo
 pretio destinatum, & à tempore morae debebuntur usurae, an vero
 nullum tempus adjectum, & nullae usurae debentur, Dn. Richt *do-*
cif. 74. n. 51. 52. usu tamen fori aliter est receptum ut etiam ex
 mutuo ob moram usurae debeantur.

V I I I.

Ne autem nimia poena aut compensatio exigatur, vel difficili-
 e jus quod interest probatione cives onerentur, leges certam & mo-
 deratam quantitatem usurarum statuunt & primum quidem *l. 1.*
xii. tab. usura levissima quae erat tum unciaria constituta fuit,
 deinde rogatione tibunicia ad semi unciam redacta est postea mul-
 tis legibus & plebiscitis ampliata, & ad centesimam permissa, qui-
 busdam tamen locis leviores obtinere, tandem Justin. *in l. 26. C.*
b. t. definit usuras pro negotiorum diversorum qualitate ac per-
 sonarum conditione alias majores (centesimas scilicet istas quibus-
 dam casibus relinquens) alias minores constituens Perez. *n. 9. &*
seq. Zoes. h. t. n. 12. maxima igitur usura fuit centesima quando
 scilicet singulis mensibus centesima pars usurarii assis seu sortis seu

una uncia penditur quæ usura centesima mense sortem æquat & sic de sorte centum aureorum singulis mensibus solvendus erat unus aureus, indeque annuatim pro sorte centum aureorum pendebantur duodecim ratione harum centesimarum usurarum, seu duodecim annuatim solutarum minores appellationes sunt sortitæ, tanquam ab asse quodam, sic quadrantes usuræ sunt quartæ pars centesimæ aurei nempe tres de sorte 100. aureorum trientes tertiæ pars centesimæ id est aurei quatuor semisses aurei sex sive dimidia pars centesimæ sextans sexta pars centesimæ id est aurei duobelles de vero sunt bis trientes centesima seu octo annua centesima quincunces quinque de usuris centesimis hoc est quinque in aureos centum annuatim unciaria uncia una, sed pars una centesimæ hoc est unus aureus pro centum aureis singulis l. 74. §. 4. de *administ. tut.* hodie quincunces usuræ §. in 100. admittuntur quamvis enim *ordinat. poll. d. 1577. tit. 17.* de annuis Reditibus loquatur locpater & in *rec. imperii. d. A. 1600. so wirt nuhn* in mutuo a tempore moræ, ista usura statuatur usu tamen receptum, quod in mutuo & aliis contractibus non solum a tempore moræ, sed & compensatoriæ initio contractus promissæ quincunces usuræ recte exigantur, Hagen *d. tr. c. 7. & c. 16. n. 44.* Carpz. *2. c. 30. d. t.* Dn. Richt. *decif. 74. n. 5.* in fin vidi novissime R. I. In Regensburch de Anno 1654. §. *anreichendt die Kunffiger zins.*

I X.

Illud quoque observatione dignum est non posse ex debitis pensionibus eas in sortem convertendo redditum pristinum augeri & novum creari tracto argumento abusuris, quas nullo modo præteriti vel futuri temporis in sortem redigere, & usurarum usuras stipulari, l. 26. §. 1. ff. de *condict. in dub. l. 29. ff. h. t.* hoc jus confirmavit Justin. in l. *ult. h. t.* anatocismum penitus prohibens seu renovationem usurarum quamjam ante Augusti temporibus prohibitam fuisse constat excicerone *lib. 5. ep. ult. in ad att.* quin etiam ipse Augustus ut refert *Suet. cap. 29.* aliquos notaverat quod pecunias levioribus usuris mutuati graviori scœnere collecassent fit Improbum hujusmodi scœnus exercentes imp. dioclet. max. declarent esse infames in l. 70. l. *exquib. cav. inf. irr.* ratio autem cur usuræ usurarum sint illicitæ & semper fuerint prohibitæ est hæc quod accessionis ut est usura, non sit accessio, nam accessio est

est principalis rei accessio, est & hæc ratio, quod pœna non exigatur pœnæ usura autem saltem in casibus ob moram debita est quædam pœna *l. 3. §. ult. l. 12. & l. 17. §. 3. ff. h. t.*

X.

Plane si usura sortis redigeretur in ipsam sortem & ei quasi coalesceret, hoc casu licebat usuræ usurarum stipulari, quia scilicet, usura cujus usuram stipulari licebat esse jam sortis potius portio quam usura, ut pote sorti conjuncta sed Justin. nec hoc quidem permisit D. S. ult. quia æque videtur usuræ dari usura, licet reducta in sortem sic etiam olim post tempora judicati exigi poterat usura non tantum sortis sed etiam usurarum ex ea, quod similiter Justin. abrogavit *in l. ult. cod. de usur. rei jud.* in qua mentionem facit *l. ult. h. t.* sed cum dicit usuras usurarum exigi non posse, intelligi debet ab eodem debitore nam ab alio possunt, utpote siquam summam à te accepi usuræ nomine crediderim alii ejusque summæ usuras ab eo fuerim stipulatus, vel etiam si tutor aut curator quam usuram exegit à debitore pupilli vel adulti eam in usus suos converterit, hujus summæ usuram præstabit quia sortis vice fungitur aut fungi debet *l. 12. l. 38. §. 1. ff. de admin. tut.* his casibus non est anatocismus renovatio aut continuatio usurarum in eisdem, quod obtinet intutore vel curatore, idem est in procuratore & negotiorum gestore usuras nomine Dni. percipient. *l. 10. §. 3. vers.* denique mandat secus est si persona non mutetur, adeoque nec usura in sortem transeat ut situtor ipse usuras debeat, & à se ipso non exigat & in rem pupilli convertat Sand. *l. 3. tit. 14. def. 6.* similiter. 2. Si quis & fidejussor usuras nomine alieno solvat merito ratione istarum usuras exigit Berlich. *2. dec. 268. n. 33.* tunc enim usuræ solutæ non sint amplius respectu accipientis in priori casu & respectu solventis in posteriori casu usuræ, sed vera fors secus se res habet. Si creditor 2dus creditori cui primum eadem res oppignorata sortem & usuras solvat tunc namque usuras usurarum à debitore repetere non potest quia non negotium alterius sed suum ut scilicet ipse in pignore esset prior, gessit *l. 12. §. 6. qui pot. in pig.* Berli. *2. decis. 268. n. 3.* porro 3. usuræ non ut usuræ amplius sed ut fors se habent si debitor sortem cum usuris ab aliis sibi debitis per delegationem cedit suo creditori ob sortem debitam vid. Berlich.

lich. dec. 268. n. 34. 35. 36. denique 4. aliud volunt esse in annis
reditibus statuentes rationem illorum non debito tempore so-
lutorum interesse ob moram recte peti Berlich. dict. dec. n. 29.
& seq.

X I.

Quæritur imo quænam sint pœnæ usurariorum pro cujus re-
solutione porro notandum usurarios, alios esse manifestos alios non
manifestos, manifesti sunt illi qui de usuris commissis publico Judi-
cio sunt condemnati vel qui publice & palam ad usuras mutuant ita
ut hoc factum Celari aut negari potest vel qui legitimo Juris
ordine servato coram iudice sunt confessi vel per idoneos testes
coram iudice de eo convicti cæteri habentur pro usurariis non
manifestis ita tamen ut sola confessio coram parocho & testibus
non faciat usurarium notorium Secundum doctrinam Lessii de
J. & J. lib. 2. c. 20. dub. 22. n. 185. his ita suppositis prima pœ-
na usurariorum manifestorum est quod ad oblationem & com-
munionem altaris non sint admittendi qui ob usuram in peccato
mortali constitutus extra gratiam Dei est. Indeque indignus ut
ad Ecclesiastica admittatur *C. omnis. de pœniten. & remis.*

Secunda est quod usurarius manifestis Ecclesiastica sepultura
denegetur qui in peccato mortali vita decedentes pro membris
putridis Ecclesiæ reputantur, hinc si parochus scienter usurarium
sepeliri faciat, non tantum accepta proptererea restituere sed etiam
ab officii sui executiones suspensus manere debeat quo usque ad
arbitrium episcopi satisfecerit *C. 2. b. t.*

Tertia pœna quod sepelientes notorium usurarium ante fa-
ctam restitutionem usurarum si id scienter faciant ipso facto ex-
communicentur *Clem. 1. de usur.* pro sepelientibus autem non
habentur qui funus tantum concomitantur *sess. d. dub. 22. n. 188.*

Quarta pœna est quod notorius usurarius testamentum facere
non possit *C. 2. b. t. in 6.* in qua re nil interest sive sit Christianus
sive infidelis, quia in infideles non cadit spiritalis pœna & inde
ad Ecclesiasticas leges non obligantur nilominus tamen tenentur
servare eas leges quæ fundamentum in jure naturali habent, aut in
bonum reipub. senentur, cujus infideles sunt membra, prohi-
bitio autem usurarum non solum consistit in jure naturæ sed
etiã

etiam respicit bonum reipublicę ne pauperes nimium per usurarios graventur Cavarr. var. *Resolut. lib. 3. c. 3. n. fin.*

Nihilque interest an aliquis sit manifestus usurarius tempore conditi testamenti an vero fiat notorius tempore mortis quia testamentum morte confirmari debet & inde si tempore mortis subsit impedimentum Juris, infirmatur testamentum, quantumvis tempore conditi fuisset habilis ad testandum per consequens si post mortem primum in cognitionem veniatur mortuum fuisse usurarium superveniens ista manifestatio non infringet testamentum antea factum, quia non Manifestus usurarius a jure testandi non excluditur Molina *D. disp. 134. n. 10.*

Quinta, quod usurarius manifestus ipso Jure fiat infamis ante latam sententiam quia ipsum notorium habetur pro sententia *C. infame. Caus. 3. 9. 7. C. inter dilectos de excessibus prelator.* quod verum est de jure pontificio, non Jure Cæsareo, secundum quod usurę erant permittę, quod a lege permittente fit, non meretur pęnam, nisi quis legitimum modum in exigendis usuris excessisset, de quo casu jus nostrum civile pęna infamię hujusmodi usurarium subjicit, *in l. 20. C. ex quib. caus. infam.* quibus consequens est quod infamibus portę dignitatum non pateant, clericum usurarium recte repelli ab obtinendo officio *in C. de Petro dist. 47.* & ab officio & beneficio acquisito suspendi *in C. praterea X. de usur.*

Sexta est quod omnibus cujuscunque status prohibeatur usurariis manifestis domos conducere ut in illis usuras exerceant ita quidem ut Episcopi & Archiepiscopi contrarium agentes ipso facto pęnam suspensionis minores, singulares personę Ecclesiasticę excommunicationis collegium aut alia universitas Ecclesiastica pęnam interdicti incurrant, text. *in C. 1. de usur. in 6. de laicis vero* statuitur quod ipso facto quidem excommunicationem non incurrant, sed ab Episcopis constringendi sunt censuris Ecclesiasticis, ut si quid tentarunt, desistant.

Septima, est quod usurarii manifesti easdem pęnas habeant quę constitutę sunt usurariis non manifestis nempe quod, si usurarius solvit usuras, eas repetere non possit, nisi prius ipse usuras ab aliis acceptas restituerit *C. michael. de usur.* insuperque compelli possit ostendere codices rationum suarum *Clem. un. h. t.*

& per Recessus Rom. Imperii usurarius quarta parte sortis capitalis mulctetur cujus dimidia pars spectat ad magistratum cui usurarius est subjectus altera dimidia spectat ad eum magistratum contra quem usura exercita Recess. imperii de Anno 1577. tit. *von wucherlichen* contracten insuperque extraordinaria pœna affici possunt sed secundum Jus commune ob pœnam infamiæ in arbitrio judicis consistit, & per Recessus Imperii non est sublata seu alia pœna super addita Carpz. *in praxi crimi. parte 2. q. 92. n. 29.* Gravis est quæstio an hæres usurarii obligetur usuras à defuncto perceptas restituere ex bonis propriis, casu quo tantum in bonis defuncti non reperit &, de jure Civili quod non, hæres non tenetur ex delicto defuncti, nisi quatenus ex eo delicto factus est locupletior, *l. un. C. ex delict. defunctor.* hinc fit quod actio doli rerum amotarum rei persecutoria contra hæredes non dentur, nisi in quantum facti sunt locupletiores, *l. fin. C. rer. amotar. l. in de Neraius* hanc actionem ff. *ad l. aquil.* de Jure Canonico contrarium esse asserendum quia ad quæ præstanda defunctus in conscientia fuit obligatus, ea omnia tenetur hæres præstare, quia tenetur animam defuncti liberare, cujus peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum *C. si episcop. caus. 16. q. 6. C. fin. X. de sepultur. C. in literis X. de rapt.* atqui usurarius verum debitum contraxit pro usuris restituendis, quarum acceptione injusta damnum proxime dolosè in tulit, unde Jure merito ad hujus damni refusionem hæredes condemnantur in *C. 4. b. r.* & non observandum est Jus Civile quia debet cedere Juri Canonico quando versamur circa salutem animæ vel materiam peccati *Canis. de differentiis utriusque Juris differentiam. 27. Molina de delictis disput. 67. n. 34.*

X I I.

Quæres si quis tantum persolvit pro usuris quantum mutuum est, & non tantum hoc, verum ultra alterum tantum exsolverit, an creditor a debitore ulterius aliquid exigere possit videtur esse solvendum quod non ob *Nov. 121. cap. 2. ibi.* nos vero recipiamus ut particulares etiam solutiones debita dissolvant, si usque ad duplum pertingant sancimus itaque, ut secundum hoc fiat computatio, & si ultra persolvatur, detur conditio indebiti his, non obstantibus contrarium esse asserendum, ubi de centum quinque accipiunt

accipiuntur quia non petuntur ut usuræ, de quibus *nov.* loquitur sed velut interesse, ab usura ad interesse bonum non fit argumentum, ut interesse sit concessum ut a tempore moræ de centum quinque singulis annis exigi possint Berlich. *pract. concl. part. 2. conclus. 238. n. 37.* debitor per Recessum Imperii spirensis de Ao. 1600. excipitur primo si interpellatus in mora solvendi sortem constitutus fuerit, Richt. *decis. 74. n. 92. 93.* modo fuerit solvendo. 2. si post sententiam condemnatoriam usuræ supra sortis quantitatem excreverint 3. si quod vere interest petatur, non usuræ l. 2. §. 8. ff. *de eo quod certo loco* 4. aliud est in Annuis redditibus *Nov. 160.* 5. in usuris pupillaribus Berlich. p. 2. *concl. 38. n. 7.* Carpz. C. I. *pos. 28.* ubi idem esse dicit in usuris viduis ac piis locis, in his casibus licet etiam usuras ultra altrum tantum exigere.

X I I I.

Quæres an contractus Cambii sit usurarius Resp. nego quia lucrum quod accipitur non accipitur ex mutuo sed ex contractu innominato loco mercedis quia labore proprio & industria ad hujusmodi cambia paratos nummos habere debent Ipsa vere expectatio videtur pretio esse æstimabilis modo lucrum non capiatur magnum quia id videtur fieri in fraudem legis *vid. cavarr. de collat. vet. numismatum C. 7. n. 4.* Latius illud deducere assertum terminosque hujus disputationis ulterius extendere temporis ratio instansque impedit iter itaque hic pedem figo, Benevolum Rogans lectorem, si forte minus limitata atque accureta vel minus displicentia apposuerim, non enim omnes hic similem suis labiis invenient lactucam, ut nævos legendo repertos benevolentiae umbræ tegere non dedignetur, spondeo vicissim, adsit jactantia dicto me Baldi Jcti merito suscepturum modestiam, qui cum à quodam deprehensus esset: *in Concil. 44. lib. 4.* Se defendit atque ita se subscripsit, Baldus de perusio ignorantia inimicus alienæ, inimicissimus suæ paratus, corrigi à quocunque, & correctiones patienti, animo lubenti & humili, quia ignorare non est vitium. l. 12. *in fin. ff. de leg. 3.* sed nil discere velle. Interim D. T. O. M. pro concessa divinitus gratia sit

*Hic igitur nostram teneat jacta anchora puppim,
Sique honor aeterno qui regit Astra Deo.*

COROLLARIA.

I.

Minor Jure Civili potest procurator esse non solum ad negotia extrajudicialia sed etiam ad lites.

II.

Feudo legato successor feudalis neque legatum neque æstimationem præstare tenetur.

III.

In feudo pro se & hæredibus utriusque sexus accepto non aliter admittuntur fœminæ, nisi deficientibus masculis.

IV.

Permittitur civibus & subditis Imperii exteris Regibus & principibus militando servire, modo nihil contra Imperium ejusque statum moliantur.

Vi

Quæstio, quæ disputatur adhuc inter Doctores, an Judex debet Judicare secundum acta & probata an vero secundum conscientiam; est inutilis, quia non datur talis casus.

